

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ СЕМЕНА КУЗНЕЦЯ

ЗАТВЕРДЖЕНО

на засіданні кафедри
підприємництва, торгівлі та туристичного
бізнесу

Протокол № 1 від 20.08.2025 р.

ПОГОДЖЕНО

Проректор з навчально-методичної роботи

Каріна НЕМАШКАЛО

СТАЛИЙ РОЗВИТОК ТОРГОВЕЛЬНИХ ПІДПРИЄМСТВ

робоча програма навчальної дисципліни (РПНД)

Галузь знань	D Бізнес, адміністрування та право
Спеціальність	D7 Торгівля
Освітній рівень	другий (магістерський)
Освітня програма	Підприємництво та торгівля

Статус дисципліни	обов'язкова
Мова викладання, навчання та оцінювання	українська

Розробник:
к.е.н., доцент

Дар'я БУТЕНКО

Розробник:
к.е.н., доцент

Карина ТИМОШЕНКО

Завідувачка кафедри
підприємництва,
торгівлі та туристичного
бізнесу

Марина САЛУН

Гарант освітньо-професійної
програми

Катерина ЗАСЛАВСЬКА

ВСТУП

Концепція сталого розвитку сьогодні розглядається як ключова парадигма розвитку суспільства та бізнесу в умовах антропоцену. Така парадигма поєднує глобальне бачення відповідального ставлення до довкілля з практичними інструментами підвищення ефективності використання ресурсів і зміцнення соціальної відповідальності підприємств. Вивчення історичних підходів до розуміння сутності та змісту цієї концепції дозволяє сформувати цілісне уявлення у здобувачів щодо принципів, стратегій та інструментів ведення сталого бізнесу. Також дисципліна присвячена опануванню механізмів сталої поведінки серед виробників і споживачів, що є необхідною умовою розвитку сучасних торговельних підприємств в умовах зростаючих викликів.

У сучасних умовах господарювання майбутні підприємцям варто бути обізнаними та вміти впроваджувати у практику сталі бізнес-моделі. Тому дисципліна «Сталий розвиток торговельних підприємств» має на меті сформувати у здобувачів вищої освіти компетентностей щодо набуття необхідної сукупності практичних знань, вмінь та навичок у застосуванні сталих бізнес-моделей у галузі торгівлі з використанням сучасних інформаційних технологій.

Завданнями навчальної дисципліни є:

- засвоєння основних принципів сталого виробництва та сталого споживання;
- опанування шляхів досягнення цілей сталого розвитку та розуміння їх ролі у формуванні відповідального суспільства;
- розгляд існуючих сталих бізнес-моделей та шляхів їх впровадження у практичну діяльність торговельних підприємств.

Предметом вивчення навчальної дисципліни є методи, інструменти та стратегії, що формують кваліфікованого фахівця відповідно до концепції сталого розвитку з урахуванням потреб ринку праці та стандартів вищої освіти.

Об'єктом вивчення навчальної дисципліни є процес обґрунтування управлінських рішень на засадах впровадження у практичну діяльність торговельних підприємств принципів сталого розвитку.

Результати навчання та компетентності, які формує навчальна дисципліна, визначено в табл. 1.

Таблиця 1

Результати навчання та компетентності, які формує навчальна дисципліна

Результати навчання	Компетентності, якими повинен оволодіти здобувач вищої освіти
PH2	ЗК2
PH3	ЗК3
PH5	ЗК5
PH6	ЗК6
PH7	СК1
PH8	СК2
PH9	СК3
PH10	СК4
PH11	СК5
PH12	СК6

де, PH2 – Визначати, аналізувати проблеми підприємництва, торгівлі та розробляти заходи щодо їх вирішення.

PH5 – Професійно, в повному обсязі й з творчою самореалізацією виконувати поставлені завдання у сфері підприємництва та торгівлі.

PH6 – Вміти розробляти та впроваджувати заходи для забезпечення якості виконуваних робіт і визначати їх ефективність.

PH7 – Визначати та впроваджувати стратегічні плани розвитку суб'єктів господарювання у сфері підприємництва і торгівлі..

PH8 – Оцінювати продукцію, товари, послуги, а також процеси, що відбуваються в підприємницьких та торговельних структурах, і робити відповідні висновки для прийняття управлінських рішень.

PH9 – Розробляти і приймати рішення, спрямовані на забезпечення ефективності діяльності суб'єктів господарювання у сфері підприємницької та торговельної діяльності.

PH10 – Вирішувати проблемні питання, що виникають в діяльності підприємницьких і торговельних структур за умов невизначеності та ризиків.

PH11 – Впроваджувати інноваційні проекти з метою створення умов для ефективного функціонування та розвитку підприємницьких і торговельних структур.

PH12 – Визначати, аналізувати поточні цілі сталого розвитку країни, територіальних громад, формувати на їх основі новаторські бізнес-ідеї

соціального підприємництва, впроваджувати систему соціальної відповідальності бізнесу.

ЗК2 – Вміння виявляти, ставити та вирішувати проблеми.

ЗК3 – Здатність мотивувати людей та рухатися до спільної мети.

ЗК5 – Визначеність і наполегливість щодо поставлених завдань і взятих обов'язків.

ЗК6 – Здатність оцінювати та забезпечувати якість виконуваних робіт.

СК1 – Здатність розробляти та реалізовувати стратегію розвитку підприємницьких та торговельних структур.

СК2 – Здатність проводити оцінювання продукції, товарів і послуг в підприємницькій та торговельній діяльності.

СК3 – Здатність до ефективного управління діяльністю суб'єктів господарювання в сфері підприємництва, торгівлі.

СК4 – Здатність до вирішення проблемних питань і прийняття управлінських рішень у професійній діяльності.

СК5. Здатність до ініціювання та реалізації інноваційних проектів в підприємницькій та торговельній діяльності.

СК6 – Здатність формувати соціально відповідальний бізнес, систему соціального підприємництва на основі цілей сталого розвитку держави та територіальних громад.

ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Зміст навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1. Концепція сталого розвитку

Тема 1. Історія формування концепції сталого розвитку

1.1. Сутність та зміст поняття «сталий розвиток»

Навіщо знати концепцію сталого розвитку майбутнім підприємцям. Сутність поняття «сталий розвиток» та особливості бачення концепції Гро Гарлем Брундланд. Існуючі точки зору щодо сутності концепції сталого розвитку. Складові концепції сталого розвитку: соціальна, економічна та екологічна. Різниця у заносному, життєздатному, справедливому та стійкому розвитку. Забезпечення екологічної та соціальної відповідальності бізнесу, державою та суспільством.

1.2. Етапи еволюції концепції сталого розвитку.

Римський клуб – осмислення принципово нової ситуації, в якій опинилося людство в технотронну епоху, і пошук нових стратегій розвитку цивілізації,

нових «сценаріїв» майбутнього. Джей Райт Форрестер модель «Світ-1» та «Світ-2». Стокгольмська конференція 1972 р. Денніс Медоуз «Межі зростання». Роль Грінпіс у дбайливому ставленні людства до довкілля. Доповідь Римського клубу Михайла Месаровича і Едуарда Пестеля «Людство на роздоріжжі». День прийняття Всесвітньої хартії природи. Друга Конференція ООН з питань природного середовища та розвитку «Саміт Землі». Роль ООН у втіленні ідей сталого розвитку. Спеціальна сесія Генеральної Асамблеї Організації Об'єднаних Націй) «Планета Земля» + 5. Саміт Тисячоліття ООН. Всесвітній саміт ООН у 2002 р. Модель планетарних кордонів. Саміти ООН зі сталого розвитку 2015 р. Формування звітів та аналіз досягнення ЦСР. Останні доповіді Римського клубу у період 2017-2025 рр.

Тема 2. Цілі сталого розвитку та політика їх досягнення

2.1. Цілі сталого розвитку.

Ціль 1. Подолання бідності у всіх формах і всюди: причини бідності, роль уряду, бізнесу та науки. Ціль 2. Подолання голоду, розвиток сільського господарства: задачі та шляхи досягнення. Ціль 3. Забезпечення здорового способу життя та сприяння благополуччю для всіх у будь-якому віці: як досягти та хто може впливати на виконання задач. Ціль 4. Забезпечення всеохопної і справедливої якісної освіти та заохочення можливості навчання впродовж усього життя для всіх: Постановка проблеми, роль освіти та шляхи досягнення задач. Ціль 5. Забезпечення гендерної рівності, розширення прав і можливостей усіх жінок та дівчаток: поняття «гендерна рівність» та цікаві факти. Ціль 6. Забезпечення наявності та раціонального використання водних ресурсів і санітарії для всіх: статистичні дані та шляхи виконання задач. Ціль 7. Забезпечення доступу до недорогих, надійних, сталих і сучасних джерел енергії для всіх: роль доступної та чистої енергії для довкілля, суспільства та бізнесу. Ціль 8. Сприяння поступальному, всеохопному і сталому економічному зростанню, повній і продуктивній зайнятості та гідній праці для всіх: роль та задачі бізнесу. Ціль 9. Створення стійкої інфраструктури, сприяння всеохопній і сталій індустріалізації та інноваціям: Стала індустріалізація запобігає викидам CO₂. Ціль 10. Скорочення нерівності всередині країн та між ними: факти та дані. Ціль 11. Забезпечення відкритості, безпеки, життєздатності й екологічної стійкості міст і населених пунктів: сталий розвиток міст та спільнот. Ціль 12. Забезпечення переходу до раціональних моделей споживання і виробництва:

термін «стале споживання та виробництво». Ціль 13. Вжиття невідкладних заходів щодо боротьби зі зміною клімату та її наслідками: роль переходу енергетичного, промислового, транспортного та с/г сектору на сталі. Ціль 14. Збереження та раціональне використання океанів, морів і морських ресурсів в інтересах сталого розвитку: запобіжні заходи. Ціль 15. Захист та відновлення екосистем суші та сприяння їх раціональному використанню, раціональне лісокористування, боротьба з опустелюванням, припинення і повернення назад процесу деградації земель та зупинка процесу втрати біорізноманіття: кроки для досягнення. Ціль 16. Сприяння побудові миролюбного й відкритого суспільства в інтересах сталого розвитку, забезпечення доступу до правосуддя для всіх і створення ефективних, підзвітних та заснованих на широкій участі інституцій на всіх рівнях: наслідки військових конфліктів. Ціль 17. Зміцнення засобів здійснення й активізація роботи в рамках Глобального партнерства в інтересах сталого розвитку: «вишенька на торті».

2.2. Шляхи досягнення ЦСР.

Шляхи досягнення ЦСР. Цифровізація, інновації, технології та НДДКР. Популяризація сталого стилю життя. Сталі бізнес-моделі. Популяризація сталого стилю життя рекомендації ООН: електроенергія, транспортний сектор, використання води, стале харчування, індустрія моди та краси, відходи.

Тема 3. Циркулярна економіка

3.1. Сутність та зміст циркулярної економіки

Виклики сталого розвитку за даними експертів Globe Scan. Перехід від лінійної економіки до циркулярної. Тлумачення поняття «циркулярна економіка» згідно звіту Фонду Еллен МакАртур. Розуміння змісту циркулярної економіки за визначенням ЮНІДО. Переваги та проблеми (виклики) пов'язані з переходом від лінійної економіки до циркулярної. Які ЦСР будуть досягнуті за умов впровадження циркулярної економіки. Взаємозв'язок цілей ЦСР за умов впровадження циркулярної економіки. Принципи циркулярної економіки. Втілення принципів ЦЕ можливе за допомогою 7 інструментів, а саме: «Дизайн без відходів»; Спільне користування й віртуалізація; Стратегія «товар як послуга»; Повторне використання у виробництві; Повторне використання у споживанні; Індустріальний симбіоз і переробка відходів виробництва;

«Переробка».

3.2. Сучасна концепція циркулярної економіки

Сучасна концепція циркулярної економіки згідно бачення Фонду Елен МакАртур. Сфери застосування циркулярної економіки. Діаграма ЦЕ «метелик». Види діяльності в циркулярній економіці.

3.3. Практичне застосування принципів циркулярної економіки в українському бізнесі

Існуючі підходи циркулярної економіки: звуження потоків; уповільнення потоків; замкнення циклів. Звуження потоків: відновлювані ресурси, ресурсоефективне та чисте виробництво, індустриальний симбіоз та еко-індустріальні парки, оптимізація розповсюдження, зменшення споживання та хімічний лізинг. Уповільнення потоків: спільне використання, повторне використання, обслуговування та ремонт, повторне виробництво. Замкнення циклів: розділення; збирання; перероблення; регенерація та дизайн.

3.4. Стратегії циркулярної економіки

Стратегії циркулярності в межах виробничого ланцюга в порядку пріоритетності. Реалізація принципів та підходів кругової економіки за розширенням сигнатури R, що представлена у ієрархії інноваційних бізнес-стратегій. Стратегія відмови R0 – refuse. Стратегія переосмислення (R1 – rethink). Стратегія зменшення використання ресурсів (R2 – reduce). Стратегія повторного використання (R3 – re-use). Стратегія відновлення виробу (R5 – refurbish). Стратегія повторного виробництва (R6 – remanufacture). Стратегія перепрофілювання (R7 – repurpose). Стратегія перероблення матеріалів (R8 – recycle). Стратегія відновлення (R9 – recover).

Тема 4. Шерингова економіка

4.1. Сутність та зміст поняття «шерингова економіка»

Роль шерингової економіки у досягненні ЦСР. Синоніми шерингової економіки та їх відмінності: «спільне споживання», «економіка спільного користування», «економіка спільного доступу», «економіка спільної участі», «часткова

економіка», «економіка співробітництва», «мережева економіка» та «пірингова економіка». Існуючі точки зору щодо сутності поняття «спільне споживання» (шерингова економіка). Концептуальні засади шерингової економіки. Причини виникнення шерингової економіки. Концепція шерингової економіки. Довіра – особливості та значення для шерингової економіки. Компоненти та передумови виміру шерингової економіки.

4.2. Сталі бізнес-моделі на засадах шерингової економіки

У яких сферах застосовують бізнес-моделі на засадах шерингової економіки: розгляд прикладів. Види бізнес-моделей на засадах шерингової економіки: індустріальний симбіоз, обмін споживчими товарами, часткова власність, спільне використання ресурсів споживача, споживчий розширений ланцюжок власності та перепрофілювання виробничих потужностей. Загрози, що несуть бізнес-моделі шерингової економіки.

Змістовий модуль 2 Сталі бізнес-моделі

Тема 5. Торгівля та навколишнє середовище

5.1. Взаємозв'язок міжнародної торгівлі та сталого розвитку: екологічний вимір глобалізації

Вплив торгівлі на економічне зростання, добробут і стан довкілля. Концепція сталого розвитку та її інтеграція в торговельну політику. Позитивні та негативні екологічні ефекти глобалізації. Роль міжнародних організацій (СОТ, ЮНКТАД, ОЕСР) у гармонізації торгівлі та екологічної політики. Екологічні ризики внаслідок зростання обсягів торгівлі.

5.2. Екологічні стандарти, «зелені» бар'єри та регулювання торгівлі в контексті захисту довкілля

Сутність поняття «екологічні стандарти» у міжнародній торгівлі. Нефіскальні бар'єри: технічні, санітарні та фітосанітарні вимоги. Механізми «зеленого протекціонізму». Роль екологічного законодавства ЄС у формуванні

умов доступу на ринки (REACH, CBAM). Вплив екостандартів на конкурентоспроможність експортерів.

5.3. Інструменти «зеленої» торгівлі: екомаркування, вуглецеве коригування імпорту (CBAM), циркулярна економіка та екологічно чисті ланцюги постачання

Поняття «зеленої» торгівлі та її цілі. Екомаркування як інструмент формування екологічно відповідального попиту. CBAM як новий інструмент кліматичної політики ЄС і його вплив на український експорт. Концепція «зелених» ланцюгів постачання: прозорість, екологічна логістика, сертифікація. Роль циркулярної економіки в зменшенні торговельного екологічного сліду.

Тема 6. Електронна комерція – стала бізнес-модель

6.1. Сутність електронної комерції в контексті сталого розвитку

Електронна комерція як складова цифрової економіки. Її вплив на соціальні, економічні та екологічні аспекти сталого розвитку. Цілі сталого розвитку (ЦСР), які підтримує розвиток e-commerce. Потенціал зменшення екологічного сліду через цифровізацію бізнесу (менше паперу, транспортування, енергоефективність).

6.2. Цифрові технології як драйвери «зеленої» трансформації бізнесу

Роль big data, AI, IoT, блокчейну у формуванні прозорих та ресурсоефективних ланцюгів постачання. Концепція «зеленої логістики» та e-торгівлі з низьким вуглецевим слідом. Ефективність використання енергії у дата-центрах і хмарних сервісах. Інноваційні рішення для зменшення відходів і підвищення ефективності доставки.

6.3. Сталі бізнес-моделі в електронній комерції

Оmnіканальні, платформні, D2C та соціальні моделі з елементами циркулярності. Екологічне пакування, повторне використання товарів, ресейл-платформи. Приклади компаній, що реалізують принципи сталості (Amazon Sustainability, Zalando Circularity, Rozetka Green). Переваги впровадження ESG-підходів у стратегіях e-commerce.

Тема 7. Lean-менеджмент: концепція ошадливого бізнесу

7.1. Сутність та принципи Lean-менеджменту

Витоки концепції ошадливого виробництва (Toyota Production System). Основна ідея – усунення втрат і створення цінності для споживача. П'ять принципів Lean: визначення цінності, потік створення цінності, безперервний рух потоку, витягування та досконалість. Типи втрат (Muda, Mura, Muri) і методи їх мінімізації.

7.2. Інструменти та методи Lean-менеджменту

Ключові інструменти: 5S, Kaizen, Kanban, Value Stream Mapping, Just-in-Time, Jidoka, Poka-Yoke. Роль стандартів і візуального менеджменту. Використання аналітики даних для моніторингу ефективності. Приклади застосування Lean у різних галузях (виробництво, логістика, IT, e-commerce).

7.3. Lean як стратегія сталого розвитку бізнесу

Lean-філософія як основа екологічної та соціальної відповідальності. Зменшення споживання ресурсів, оптимізація процесів, мінімізація відходів. Взаємозв'язок Lean і ЦСР (Ціль 9 – інновації, інфраструктура; Ціль 12 – відповідальне споживання і виробництво). Концепція Lean & Green: інтеграція ошадливого й екологічного підходів у стратегії компаній.

Перелік практичних (семінарських) завдань за навчальною дисципліною наведено в табл. 2.

Перелік практичних (семінарських) завдань

Назва теми та завдання	Зміст
1	2
Тема 1. Історія формування концепції сталого розвитку Практичне заняття. Завдання 1. Аналіз етапів формування концепції сталого розвитку	Аналіз розвитку концепції сталого розвитку з урахуванням історичної ретроспективи. Дослідження рекомендацій для бізнес-структур у галузі боротьби зі змінами клімату.
Тема 2. Цілі сталого розвитку та політика їх досягнення. Завдання 2. Досягнення ЦСР в Україні	Аналіз даних Державної служби статистики України щодо досягнення ЦСР та особливості шляхів досягнення.
Тема 3. Циркулярна економіка. Практичне заняття. Завдання 3. Впровадження принципів циркулярної економіки	Обґрунтування та розробка проєкту бізнесу на засадах циркулярної економіки.
Тема 4. Шерингова економіка. Практичне заняття. Завдання 4. Аналіз сфер застосування бізнес-моделей на засадах шерингової економіки.	Виконання практичних завдань з метою опанування основних сфер застосування бізнес-моделей на засадах шерингової економіки в підприємницькій діяльності
Тема 5. Торгівля та навколишнє середовище Практичне заняття. Завдання 5. Моделювання "екологічного бар'єру" в торгівлі (модель діаграми Венна).	Аналіз взаємозв'язку між торгівлею, екологічними стандартами та сталим розвитком. Візуалізація екологічних бар'єрів і точок перетину інтересів держав, бізнесу та суспільства у форматі діаграми Венна.
Тема 6. Електронна комерція – стала бізнес-модель. Практичне заняття. Завдання 6. SWOT-аналіз як інструмент стратегічного управління: кейс компанії Amazon Практичне заняття. Завдання 7. Застосування методики Business Model Canvas	Проведення SWOT-аналізу діяльності компанії Amazon з визначенням сильних і слабких сторін, можливостей та загроз. Формування висновків щодо сталості бізнес-моделі компанії в умовах цифрової трансформації Розробка сталої бізнес-моделі інтернет-магазину за методикою Business Model Canvas.

Тема 7. Lean-менеджмент: концепція ощадливого бізнесу. Практичне заняття. Завдання 8. Виявлення та усунення втрат у бізнес-процесах за принципами Lean-менеджменту	Аналіз бізнес-процесів підприємства для ідентифікації видів втрат (Muda, Mura, Muri). Розробка пропозицій щодо оптимізації діяльності на засадах ощадливого виробництва та сталого розвитку.
--	--

Перелік самостійної роботи за навчальною дисципліною наведено в табл. 3.

Таблиця 3

Перелік самостійної роботи

Назва теми	Зміст
Тема 1-7	Вивчення лекційного матеріалу
Тема 1-7	Підготовка до практичних занять
Тема 1-7	Виконання контрольних робіт
Тема 1-7	Пошук, підбір та огляд літературних джерел
Тема 1-7	Підготовка до екзамену

Кількість годин лекційних, практичних (семінарських) занять та годин самостійної роботи наведено в робочому плані (технологічній карті) з навчальної дисципліни.

МЕТОДИ НАВЧАННЯ

У процесі викладання навчальної дисципліни «Сталий розвиток торговельних підприємств» для набуття визначених результатів навчання, активізації освітнього процесу передбачено застосування таких методів, як:

словесні (лекція (Теми 1,3,4); лекції проблемного характеру (Теми 2, 5, 7);

наочні (демонстрація (Тема 1-7);

практичні (практична робота (Тема 1-7), робота в малих групах (Теми 1, 2, 4); презентації (виступи перед аудиторією) (Тема 1, 2, 5, 6, 7).

ФОРМИ ТА МЕТОДИ ОЦІНЮВАННЯ

ХНЕУ ім. С. Кузнеця використовує накопичувальну (100-бальну) систему оцінювання результатів навчання здобувачів вищої освіти.

Поточний контроль здійснюється під час проведення лекційних, практичних, та семінарських занять і має на меті перевірку рівня підготовленості

здобувача вищої освіти до виконання конкретної роботи і оцінюється сумою набраних балів:

– для дисциплін з формою семестрового контролю екзамен (іспит): максимальна сума – 60 балів; мінімальна сума, що дозволяє здобувачу вищої освіти скласти екзамен (іспит) – 35 балів.

Підсумковий контроль включає семестровий контроль та атестацію здобувача вищої освіти.

Семестровий контроль проводиться у формах семестрового екзамену (іспиту). Складання семестрового екзамену (іспиту) здійснюється під час екзаменаційної сесії.

Максимальна сума балів, яку може отримати здобувач вищої освіти під час екзамену (іспиту) – 40 балів. Мінімальна сума, за якою екзамен (іспит) вважається складеним – 25 балів.

Підсумкова оцінка за навчальною дисципліною визначається:

– для дисциплін з формою семестрового контролю екзамен (іспит) – сумуванням балів за поточний та підсумковий контроль.

Під час викладання навчальної дисципліни використовуються наступні контрольні заходи:

Поточний контроль: Індивідуальні навчально-дослідні завдання (30 балів), письмова контрольна робота (10 балів), групове компетентісно орієнтоване завдання з проведеними розробками та сформованими проектними пропозиціями за погодженою тематикою (20 балів).

Семестровий контроль: Екзамен (40 балів)

Більш детальну інформацію щодо системи оцінювання наведено в робочому плані (технологічній карті) з навчальної дисципліни.

Приклад екзаменаційного білета та критерії оцінювання для навчальної дисципліни.

Приклад екзаменаційного білета

Харківський національний економічний університет імені Семена Кузнеця
Перший (бакалаврський) рівень вищої освіти
Спеціальність D7 «Торгівля»
Освітньо-професійна програма «Підприємництво та торгівля».
Навчальна дисципліна «Сталий розвиток торговельних підприємств»

ЕКЗАМЕНАЦІЙНИЙ БІЛЕТ № 1

Завдання 1 (тестове). (15 балів)

1. Хто запропонував «класичне» визначення сталого розвитку у Доповіді «Наше спільне майбутнє»?

- а) Денніс Медоуз
- б) Гро Гарлем Брундтланд
- в) Джеї Форрестер
- г) Донелла Медоуз

2. Які три складові інтегрує концепція сталого розвитку?

- а) демографічну, культурну, політичну
- б) економічну, соціальну, екологічну
- в) фінансову, правову, гуманітарну
- г) технологічну, виробничу, логістичну

3. Який головний висновок доповідей римського клубу (наприклад, «межі зростання»)?

- а) необхідність відмови від міжнародної торгівлі
- б) безмежність природних ресурсів за умов інновацій
- в) обмеженість ресурсів і потреба змінити моделі зростання
- г) неможливість моделювання глобальних процесів

4. Який із наведених інструментів не належить до 7 інструментів циркулярної економіки?

- а) «дизайн без відходів»
- б) стратегія «товар як послуга»
- в) індустріальний симбіоз
- г) демпінг цін на сировину

5. Який елемент відповідає підходу r-стратегії (ієрархія «r»): r2?

- а) refuse (відмова)
- б) reduce (зменшення використання ресурсів)
- в) remanufacture (повторне виробництво)
- г) recover (відновлення енергії/матеріалу)

6. Яке твердження найточніше описує «зелені» бар'єри в торгівлі?

- а) це виключно високі ввізні мита
- б) це вимоги до екологічних стандартів, технічні, санітарні та фітосанітарні регламенти
- в) це валютні обмеження для імпорту
- г) це зобов'язання імпортувати лише з країн ОЕСР

7. Сbam у політиці єс – це:

- а) система сертифікації екомаркування
- б) податок на додану вартість для «зелених» товарів
- в) механізм вуглецевого коригування імпорту
- г) квоти на викиди со₂ для європейських авіаліній

8. Який приклад найкраще ілюструє внесок електронної комерції у сталість?

- а) збільшення кількості паперових інвойсів
- б) погіршення прозорості ланцюгів постачання

- в) оптимізація маршрутів доставки завдяки даним і зменшення відходів пакування
- г) суцільний перехід на одноразове пакування

9. Який інструмент lean безпосередньо спрямований на організацію робочого місця?

- а) kaizen
- б) 5s
- в) jidoka
- г) kanban

10. Який тип втрат у lean позначає «muda»?

- а) перевантаження системи
- б) нерівномірність потоку
- в) діяльність, що не створює цінності (зайві втрати)
- г) надлишкове вирівнювання процесів

11. Яка ціль сталого розвитку спрямована на забезпечення доступу до недорогих, надійних, сталих і сучасних джерел енергії для всіх?

- а) Ціль 6
- б) Ціль 7
- в) Ціль 8
- г) Ціль 9

12. Який із принципів лежить в основі концепції шерингової економіки?

- а) Конкуренція за ресурси
- б) Спільне використання товарів і послуг
- в) Збільшення індивідуального володіння
- г) Централізоване управління власністю

13. Яка з наведених організацій відіграла ключову роль у формуванні глобальної політики сталого розвитку?

- а) Міжнародний валютний фонд
- б) Всесвітня торгова організація
- в) Організація Об'єднаних Націй (ООН)
- г) Міжнародна торговельна палата

14. Який принцип Lean-менеджменту передбачає постійне вдосконалення процесів за участю працівників?

- а) Kaizen
- б) Kanban
- в) Just-in-Time
- г) Poka-Yoke

15. Який підхід найкраще відповідає моделі «зеленої» торгівлі?

- а) Стимулювання продажу товарів масового споживання
- б) Зменшення вуглецевого сліду та впровадження екомаркування
- в) Розширення виробництва пластмасових упаковок
- г) Мінімізація участі держави в екологічному регулюванні

Завдання 2 (теоретичне). (10 балів)

Завдання: перетягніть правильні варіанти у відповідні пропуски в тексті.

Концепція сталого розвитку передбачає гармонійне поєднання трьох основних складових – [1], [2] та [3].

Її мета полягає у забезпеченні потреб нинішнього покоління без шкоди для можливостей майбутніх поколінь задовольняти свої власні потреби. Вперше цей підхід було чітко сформульовано у Доповіді «Наше спільне майбутнє», підготовленій під керівництвом Гро Гарлем Брундтланд. Сучасне бачення сталого розвитку інтегрує принципи ефективного використання ресурсів, соціальної справедливості та екологічної відповідальності бізнесу.

Варіанти для перетягування:

1. Економічна
2. Соціальна
3. Екологічна
4. Технологічна
5. Політична
6. Демографічна

Завдання 3 (евристичне). (15 балів)

Українське торговельне підприємство впровадило програму скорочення енергоспоживання та «зеленого» пакування. Дані: у 2023 р. витрати на енергію – 420 000 грн, у 2024 р. – 357 000 грн; обсяг реалізації зріс із 2 100 000 грн до 2 520 000 грн; кількість пластикових пакувань зменшилась із 80 000 шт. до 46 000 шт.

Виконайте обчислення та оберіть правильні варіанти відповідей.

1. На скільки відсотків скоротилися витрати на енергію?

- а) 12,0%
- б) 15,0%
- в) 16,5%
- г) 18,0%

2. На скільки відсотків скоротилось використання пластикового пакування?

- а) 37,5%
- б) 40,0%
- в) 42,5%
- г) 45,0%

3. Який індекс зростання обсягу реалізації продукції?

- а) 1,12 (112%)
- б) 1,15 (115%)
- в) 1,20 (120%)
- г) 1,25 (125%)

4. Який висновок найточніше відображає результати?

- а) Енерговитрати зросли, а продажі впали — практики неефективні.
- б) Енерговитрати зменшилися на 15%, пакування — на 42,5%, індекс продажів — 1,20; практика дала позитивний ефект.
- в) Енерговитрати зменшилися, але пакування зросло; продажі без змін — ефект нейтральний.
- г) Лише продажі зросли, екологічні показники погіршилися — ефект негативний.

Затверджено на засіданні кафедри підприємництва, торгівлі та туристичного бізнесу протокол № _____ від « ____ » _____ 20 ____ р.

Екзаменатор

к.е.н., доц. Бутенко Д.С.

Зав. кафедрою

д.е.н., проф. Салун М. М.

Критерії оцінювання

Підсумкові бали за екзамен складаються із суми балів за виконання всіх завдань, що округлені до цілого числа за правилами математики.

Алгоритм вирішення кожного завдання включає окремі етапи, які відрізняються за складністю, трудомісткістю та значенням для розв'язання завдання. Тому окремі завдання та етапи їх розв'язання оцінюються відокремлено один від одного таким чином:

Завдання 1 (тестове). (10 балів)

За кожний правильний тест – 1 бал.

Завдання 2 (теоретичне). (15 балів)

5 – надано формулу та розв'язання;

10 – надано пояснення до етапів розв'язання, одиниці виміру та висновки.

Завдання 3 (евристичне). (15 балів)

5 – 2/4 правильні відповіді;

10 – 3/4 правильні відповіді;

15 – 4/4 правильні відповіді.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Основна

1. Стратегія сталого розвитку: Європейські горизонти [Електронний ресурс]: Підручник / І.Л. Якименко, Л.П. Петрашко, Т.М. Димань, О.М. Салавор, Є.Б. Шаповалов, М.А. Галабурда, О.В. Ничик, О.В. Мартинюк. – К.: НУХТ, 2022.

– 337 с. – Режим доступу:

https://rep.btsau.edu.ua/bitstream/BNAU/7990/1/stratehiia_staloho.pdf

2. Стратегія сталого розвитку: Підручник / [В.М.Боголюбов, М.О. Клименко, Мельник Л.Г., О.О. Ракоїд]. За редакцією професора В.М.Боголюбова. – К.: ВЦ НУБІПУ, 2018. – 446 с. – Режим доступу:

https://fpk.in.ua/images/biblioteka/4bac_finan/Bogolubov_Strategij-stalogo-rozvtuku.pdf

3. Назарова Г. В. Визначальні характеристики сучасних підприємницьких структур / Г. В. Назарова // Економіка та бізнес-інновації: підручник / за ред. д.е.н., проф. Л. Г. Мельника, д.е.н., проф. О. І. Карінцевої. – Суми : Університетська книга, 2023. – Розділ 2.4. – С. 78 – 86. – Режим доступу: <https://repository.hneu.edu.ua/handle/123456789/29309>

Додаткова

4. Бутенко Д. С. Історична ретроспектива концепції сталого розвитку [Електронний ресурс] / Д. С. Бутенко, К. В. Тимошенко // Ефективна економіка: електронне наукове фахове видання. – 2025. – № 9. – Режим доступу : <https://repository.hneu.edu.ua/handle/123456789/37321>

5. Бутенко Д. С. Циркулярна економіка як стратегія досягнення цілей сталого розвитку в контексті існуючих викликів та бізнес-практик [Електронний ресурс] / Д. С. Бутенко, К. В. Тимошенко // Ефективна економіка: електронне наукове фахове видання. – 2025. – № 10. – Режим доступу : <https://nauka.com.ua/index.php/ee/issue/archive>

6. Бутенко Д. С. Корпоративна соціальна відповідальність в контексті досягнення цілей сталого розвитку [Електронний ресурс] / Д. С. Бутенко, Л. Є. Руденко // Ефективна економіка : електронне наукове фахове видання. – 2025. – № 4. – Режим доступу : <https://repository.hneu.edu.ua/>

7. Бутенко Д. С. Тендеції розвитку ритейлу в Україні / Д. С. Бутенко, А. І. Севідова // Економіка та управління соціально-економічними системами: теорія та практика : матеріали Всеукраїнського круглого столу для здобувачів вищої освіти, 26 жовтня 2023 р. : тези допов. – Дніпро, 2023. – Режим доступу : <http://www.repository.hneu.edu.ua/handle/123456789/30983>

8. Бутенко Д. С. Теоретичні аспекти особливостей розвитку електронної комерції / Д. С. Бутенко, Ю. В. Щербина // Наукові дослідження молоді з проблем Європейської інтеграції : збірник тез доповідей XII Міжнародної науково-практичної конференції молодих учених та студентів, 6 квітня 2023 р. – Харків, 2023. – С. 264-266. – Режим доступу: <http://repository.hneu.edu.ua/handle/123456789/29291>

9. Бутенко Д. С. Електронна комерція як запорука розвитку підприємництва в Україні / Д. С. Бутенко // Ефективна економіка. – 2023. – №3. – Режим доступу: <http://repository.hneu.edu.ua/handle/123456789/29208>

10. Тимошенко К. В. Технологія стратегічного управління підприємством / К. В. Тимошенко / Modern research in world science. Proceedings of the 10th International scientific and practical conference. SPC “Sci-conf.com.ua”. - Lviv, Ukraine. 2022. – Р. 1179-1185. – Режим доступу: <http://repository.hneu.edu.ua/handle/123456789/28729>

11. Тимошенко К. В. Роль стратегічного управління в адаптації бізнес-моделей електронної комерції до динамічних змін ринку / К.В. Тимошенко // Економіка та суспільство. – 2025. – No 74. – Режим доступу: <https://repository.hneu.edu.ua/handle/123456789/36777>

Інформаційні ресурси

12. Офіційний сайт Державного комітету статистики України щодо досягнення ЦСР. – Режим доступу : <https://sdg.ukrstat.gov.ua/uk/>